

„Talpig fájásba csomagolva”

Mozdulatlanul ülök a számítógép előtt, s hallgatom az enyhe novemberi este utcáról beszűrődő tompa hangjait, s arra gondolok, hogy jó volna eltenni ebből a nyugalomból egy keveset nehezebb időkre is. Az egész este csak egy pillanatnak tűnik. A monitor szűrt fénye az egyetlen fényforrás a szobámban, minden villanyt lekapcsoltam. Puha, fekete sötétséggel lett tele a félig földbe süllyesztett, boltíves helyiség. A mozdulatlanság jól esik, olyan érzésem van tőle, mintha megállt volna az idő. Szemlélődöm.

Néhány hónappal ezelőtt kisebb kopás-foltot fedeztem fel dúsnak hitt hajtömegem legtetején, pontosan ott, ahol korábbi századokban élt alázatos szerzeteseink a világi hívságokat megvetendő, kiborotváltattak egy kerek részt a hajukból. Van tehát min morfondíroznom. Az alattomos kis ritkulás ugyan még nem volt teljes, de jelenléte megmásíthatatlannak tűnt. Alattomosága abban nyilvánult meg, hogy olyan helyen jelentkezett, amelyet csak a véletlennek köszönhetően vettem észre. Bujkált előlem. Leleplezésére egy ártatlan fotó szolgáltatott lehetőséget, amelyen véletlenül hátulról láttam meg magamat. A kis világító terület odavonzotta a szememet, s onnantól kezdve nem volt tovább helye a mellébeszélésnek, tudomásul kellett vennem, hogy kopaszodom.

A felismerés sokkolt. Nem valamiféle sértett hiúságérből, hanem pusztán annak váratlansága okán. Azt, hogy jó ideje őszülök, tudomásul vettem már az egyetemen, de e kettő kombinációjának jelenlétére nem voltam felkészülve. Negyvenévesen az ember persze szembesülni kényszerül megfoglyatkozott testi erejének apró jeleivel: megereszkedett pocakjának látványával, s az egyre sűrűbben jelentkező egészségügyi problémák előtt széttárt karral álló orvosokkal.

A hajhullás valahogy mégis más. Lehet, hogy mégiscsak hiúsági kérdés az egész? Az ember a helytelen kalaphasználatot, az állandó hanyatt fekvé alvást okolja e gyalázatért. Tudomásul kell venni, hogy már nemcsak a gyermekek, hanem a tini lányok is csókolommal köszönnek rá az utcán, nem veszik férfiszámba. Öreg. Persze az ember még nem érzi annak magát, de azért a fiatalok szemében egy negyven éves ember már az.

Vajon érdemes harcolni ellene? Ez jár a fejemben, miközben továbbra sem mozdulok. Az emberek áztatják magukat. Különféle plasztikai műtétekkel üzletelő műhelyek, varázslatos eredménnyel kecsegtető krémeket gyártó cégek, fiatalos-sportos öltözékeket reklámozó divatcégek illuzionistáinak hisznek, hogy valahogy megállíthassák az időt, de mindhiába. Nekem mégis sikerült. Itt és most a szobámban, egy átlagos szerda este, minden segítség nélkül, s mindezt egy kopasz fejtetőn tűnődve.

Bertha Bulcsú egyik írásában azt fejtegeti, hogy az öregedés akkor kezdődik meg, amikor egyre kevesebben lesznek körülöttünk azok, akikhez mi tartozunk, s egyre többen olyanok, akik hozzánk tartoznak. Egy szemvillanás alatt megértettem. A folyamat elindult, talán fel is gyorsult az utóbbi években.

Az ölemben egy még szinte nyomda-meleg, rendkívül izléses, visszafogott eleganciájú könyv pihen. *Pénteken vasárnap* a címe, s úgynevezett „öregség verseket” tartalmaz. Bertók László decemberben töltötte be 75. életévét, s mégis ír, alkot, dolgozik. Legújabb kötete is ezt bizonyítja. Az öregség tehát relatív. Nemcsak a megélt évek számától, hanem a „szerkezet” működésétől és legfőbbképpen a léleknek az újra való nyitottságától függ. Van-e még távlat előttünk, hogy az egymást egyre gyorsabban követő „pillanatkákat” megragadjuk, észrevegyük és egymás mellé tegyük, még mielőtt „jön a következő, amely magával sodor vagy lebagy”?

Ülök az íróasztalomnál a gép előtt, s a falat bámulom. Ölemben a Bertók-kötet, elején egy stilizált ágas-bogas faág negatívja töri meg az egyszínű borítót. Hol a könyvre nézek, hol a meszelt fal erezetére. Ezt is, azt is mester készítette. Simogatom a keménykötéses kötet fényes borítóját, s az egyik mesterre gondolok. Látom magam előtt, ahogy Király utcai lakásában kimérten, mégis tempósan járja megszokott útját ablaktól ajtóig, aztán vissza, s ezt a kimerüléssig. Gondolkozik. En nem. Csak ülök, s jól esik érezni a kezem alatt pihenő könyvből áradó időtlenséget. Nem kapkodom, csak néha ütök le egy-egy billentyűt. Lassan gyűlnek a sorok a monitoron. Van időm. Sőt, ennek a mondatnak a jelentése lassan kezd értelmetlenné válni. Nincs is idő. A megszokott falióra ketegységét sem hallok már. Elvesztette a jelentőségét.

Bertók közben „behozta”, sőt le is hagyta életkorban azt a Csorba Győzőt, aki 1991-ben *Szemközt vele* című kötetében, szintén hetvenöt évesen, éppúgy a test egyre fogyó erejéről, a betegségekről és a halálról írt, mint most ő. Hol van hát az idő? Ki az öregebb kettejük közül? Vajon a halottak is öregszenek velünk?

Olvasom az idő fogalmának már-már metafizikai értelmezését boncolgató, rendkívül feszes, háromszor négysoros strófákat, amelyeknek végéről Bertók egyszerűen lehagyta a két utolsó sort, s kezd tisztulni előttem a kép. Próbálok a sorok mögé nézni. A szavak befejezetlensége mögött talán nem pusztán az akarat láttatja velem, hogy még semmi sincs befejezve, hanem az valóban ott is van. Bár első olvasatra pesszimistának hatnak a versek, s az egész kötet az elmúlás fájdalmas tehetetlenségét énekli meg, egyre erősödik bennem a meggyőződés, hogy a Bertók költészetét sokszor borúlátónak titulálók tévednek. Bertók nem pesszimista, sokkal inkább realista. Mindig azt írja, amit éppen megél. Az évek száma ugyan egyre gyarapodik, a „szerkezet” működése itt-ott akadozik, a lélek azonban még kész, még „*megy a vonat*”.

A nyakam és a hátam közben sajogni kezd a hosszú mozdulatlanságtól. Hagyom. Figyelgetem testem üzeneteit. Kitartóan küldi a jeleket. Mint valami biológiai mobiltelefon, jelzi, hogy az akkumulátor lemerülőben van. Szinte élvezem ezt a spontán kreált önreflexiós játékot. Ahogy komótosan haladok egyre beljebb és beljebb a bertóki rövid sorokba sűrített rímek bozótjába, amelyben mintha a külső valóság egy kimerevített pillanatát mutatná meg a költői képzelet, kezdek megbárátkozni azzal a kis „tisztással” odafent. A mesterre gondolok, aki tudja, hogy a nem egyszer fájdalmas „*batárátlépést*” senki sem kerülheti el: „*Mindenki maga / szenved, éli meg, abogy / a mindenség pora, sava / testből, lélekből kimozog?*”.

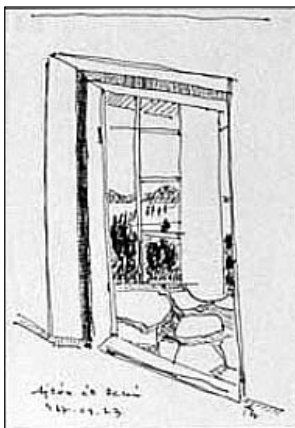
Olyan ez a kötet, mint egy látélet. Orvosi költőiséggel prognosztizálja a megélt emberi szenvedés diagnózisát. Közben a lábam is zsibbadni kezd. Nem mozdulok. Csak simogatom tovább az oldalakat. Nemrég a Grand Chartreus monostorának 900 éve szinte változatlan életvitelét bemutató dokumentumfilmben láttam, amint egy öreg karthauzi ugyanezekkel az időtlen mozdulatok-

kal készítette elő a szent öltözethez választott szerzetesi ruhának való anyagot a metamorfózishoz. Nagyon megrázott ez a végtelen szeretet, ahogy belelátta az egyszerű anyagba a habitust, a szerzetesi ruhát.

Bertók ugyanezzel a finomsággal, de egyben megdöbbentő precizitással is láttatja a versekben azt a folyamatot, ahogy az enyészet megkezdte bennünk a működését. „*Talpig fájásba csomagolva, / a csontok közt, ahogy a rozsda*”. Nem panaszkodik, nem sopánkodik, nem esik kétségbe. Tényszerűen rögzít, s ettől engem erős hálaérzet kerít hatalmába. Egy ideje mindent próbálok elrakni, leírni, katalogizálni, megmenteni. Biztos ez is a korral jár, de egyszerűen nem tudom megszokni a virtuális kapcsolattartás és a digitális archiválás korszakát. Mi marad fenn korunkból? Telefonbeszélgetéseink, SMS-eink, e-mailjeink, CD lemezeink, pendrive-jaink a semmibe hullanak. Bertók megmenti nekem az öregedés fájdalmas szépségét, amit érzek ugyan, de ilyen egzakt, mégis lírai formában képtelen vagyok megfogalmazni.

Mert meggyőződésem, hogy életünk minden korszakának megvan a maga szépsége! Nemcsak a vérbő fiatalok szerelmes egymásba bimbózása létezik, hanem a letisztult, egymás kezét ötven év után is kereső öreg házaspároknak is kell hogy legyen létjogosultsága! Ez utóbbi pedig nem a test, hanem a lélek egészségének a függvénye. Ezt a hitet olvasom ki a bertóki versek létértelmezéséből. Mert Bertók tudja, hogy igazán boldog csak az lehet, aki a jelenben akar és tud élni. Aki elfogadja, aki reménykedik. Milyen kár, hogy korunk embere mégis állandóan elégedetlen vele! A gyerekek felnőttek akarnak lenni, s valami állandó hajtóerőnek engedve törtetnek a jövő felé, az öregek pedig egyfolytában a múltban nosztalgizálva szidják a „mai fiatalokat”. De ki az öreg és ki a fiatal? A kötet lírai terét e két létállapot közötti keskeny sáv értelmezési és felfogásbeli végleteinek limese keretezi. Nincs jó válasz, csak az elfogadás.

Én, ezen a felismerésen felbuzdulva, itt és most, az íróasztalom előtt gubbasztva elhatároztam, hogy a jelenben fogok élni, s „látványosan”, úgymond tüntetőleg, feleségem kezét keresve öregszem meg.

Ajtón át, Becén